

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

 I JOURNALS
MASTER LIST

 ISSN
INTERNATIONAL
C.O. 482
008
15089
INTERNATIONAL CENTER

 doi

 zenodo

 OpenAIRE

 Academic
Resource
Index
ResearchBib

 Google Scholar

 open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

2-JILD, 3-TO'PLAM
2025

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

LOTIN TILI – TIBBIYOT SOHASIDAGI XALQARO ALOQA TILI
G'aniyeva Dilnavozxon Dilmurod qizi

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti 1-bosqich talabasi

dilnavozg750@gmail.com

+998916513410

Ilmiy rahbar: **To'ychiyeva Odinaxon Sobirovna**

Annotatsiya: Ushbu maqolada lotin tilining tibbiyot fanlari rivojida tutgan o'rni, uning tarixiy shakllanish bosqichlari va zamonaviy tibbiyotdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, lotin tilining tibbiyotdagi xalqaro aloqa vositasi sifatidagi roli, amaliy qo'llanilishi hamda O'zbekiston tibbiyot ta'limidagi o'rni tahlil qilingan. Maqola orqali lotin tilining ilmiy va amaliy qiymati haqida keng tasavvur hosil qilish mumkin.

Kalit so'zlar: Lotin tili, tibbiyot terminologiyasi, xalqaro aloqa, tibbiyot ta'limi, farmatsiya, anatomiya, Hippokrat, ilmiy an'ana.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль латинского языка в развитии медицинских наук, его исторические этапы становления и значение в современной медицине. Также анализируется роль латинского языка как средства международного общения в медицине, его практическое применение и место в системе медицинского образования Узбекистана. Статья раскрывает научную и практическую ценность латинского языка.

Ключевые слова: Латинский язык, медицинская терминология, международное общение, медицинское образование, фармацевция, анатомия, Гиппократ, научная традиция.

Abstract: This article discusses the role of the Latin language in the development of medical sciences, its historical stages, and its importance in modern medicine. It also analyzes the role of Latin as an international means of communication in the field of medicine, its practical applications, and its place in the medical education system of Uzbekistan. The article highlights the scientific and practical value of the Latin language.

Keywords: Latin language, medical terminology, international communication, medical education, pharmacy, anatomy, Hippocrates, scientific tradition.

Kirish

Tibbiyot insoniyat tarixida eng qadimiy va muhim fanlardan biridir. Inson hayoti va salomatligi bilan bog'liq bu sohada har bir so'zning, har bir atamaning aniq va yagona ma'noga ega bo'lishi zarur. Shu sababli tibbiyot tarixan lotin tiliga tayanib kelgan. Bugungi kunda ham lotin tili tibbiyot fanlarining xalqaro aloqa vositasi sifatida o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Lotin tilining tarixiy shakllanishi: Lotin tili qadimgi Rim imperiyasi davrida shakllanib, eramizdan avvalgi IV–III asrlarda davlat, huquq va ilm-fan tili sifatida keng qo'llanilgan. Rim tibbiyot maktablarida lotin tili asosiy o'quv

tili bo'lgan. Gippokrat, Galen, Dioskorid kabi olimlarning yunon tilida yozilgan asarlari Rim davrida lotin tiliga tarjima qilingan va tibbiy terminologiya shakllanishining asosini yaratgan.

O'rta asrlarda Yevropa universitetlari paydo bo'lishi bilan lotin tili ilmfanning yagona xalqaro tili sifatida mustahkam o'rnashdi. Hattoki o'rta asr Yevropasidagi shifokorlar o'zaro faqat lotin tilida yozishmalar olib borishgan. Shu sababli, tibbiyot terminologiyasi butun dunyo olimlari uchun umumiy tushunarli bo'lib qolgan.

Asosiy qism

Lotin tilining tibbiyotdagi amaliy ahamiyati: Tibbiyotda lotin tili, eng avvalo, aniqlik va xalqaro birlikni ta'minlaydi. Chunki tibbiy terminlarning aksariyati lotincha ildizlarga ega. Masalan: cor – yurak, pulmo – o'pka, ren – buyrak, musculus – mushak, cerebrum – miya. Bundan tashqari, farmatsiya sohasida ham lotin tili muhim o'rin tutadi. Dori vositalarining xalqaro nomlanishlari, retsept yozish qoidalari, farmakologik atamalar ham lotin tilida shakllangan.

Masalan: Solutio Glucosae 5% — 5 foizli glyukoza eritmasi, Unguentum Hydrocortisoni — gidrokortizon malhami.

Shifokorlar, farmatsevtlar va hamshiralar uchun lotin tilini bilish nafaqat kasbiy malaka, balki tibbiy madaniyat ko'rsatkichidir. Lotin tili orqali tibbiyotdagi aniq diagnostika, dori-darmon tayyorlash va tibbiy hujjat yuritish jarayonlari soddalashadi.

Lotin tili – xalqaro tibbiy muloqot vositasi: Zamonaviy dunyoda tibbiyot global tarmoqqa aylangan. Har xil mamlakatlarda turli tillar so'zlashilsa-da, lotincha tibbiy terminlar barcha uchun bir xil ma'noni bildiradi. Masalan, fractura femoris (son suyagining sinishi) yoki appendicitis acuta (o'tkir appenditsit) atamalari dunyoning istalgan joyidagi shifokorlar uchun bir xil tushunarli.

Ko'plab xalqaro ilmiy jurnallar, konferensiyalar va tibbiy adabiyotlarda lotincha terminlardan foydalaniladi. Bu esa tibbiyot mutaxassislarining tajriba almashishini osonlashtiradi. Shu sababli, lotin tili tibbiyotda nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy ilmiy muloqotning kaliti hisoblanadi.

O'zbekiston tibbiyot oliygohlarida ham lotin tili majburiy o'quv fanlaridan biri sifatida o'qitiladi. Bu esa yosh mutaxassislarga xalqaro tibbiy standartlarga mos fikrlash va yozish imkonini beradi.

Lotin tili tibbiyot sohasida ilmiy muloqotning eng qadimiy va ishonchli vositasi hisoblanadi. U nafaqat anatomiya, fiziologiya, farmakologiya va patologiya sohalaridagi terminlarning asosi, balki xalqaro miqyosda yagona tushuncha maydonini yaratgan ilmiy til sifatida shakllangan.

Tibbiyot tarixiga nazar tashlasak, qadimgi Rim shifokorlari — Galen, Sels va Avitsenna asarlarida tibbiy tushunchalar lotin tilida ifodalanganini ko'ramiz. Bu esa keyingi asrlarda ilmiy tibbiyotning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Aynan lotin tili tufayli Yevropa mamlakatlari shifokorlari o'rtasida

bilim almashish, tibbiy qo'lyozmalarni tarjima qilish va yangi atamalarni yaratish jarayoni yagona tizim asosida amalga oshirilgan. Hozirgi davrda ham tibbiyot fanining barcha yo'nalishlarida lotin tiliga tayaniladi. Xususan:

Anatomiyada inson tanasining tuzilish qismlari ("musculus biceps brachii", "arteria carotis communis") lotincha nomlar bilan ataladi.

Farmatsevtikada dorilar nomlari va retsept yozish shakllari ("Rp.", "D.S." kabi qisqartmalar) lotin tilida ifodalanadi.

Patologiya va fiziologiyada esa jarayonlar va holatlar tavsifi ("inflammatio", "fractura", "necrosis") lotincha ildizlardan kelib chiqqan.

Lotin tili tibbiy terminologiyani yagona tizimga solib, turli mamlakatlarda o'qitilayotgan tibbiyot fanlari uchun umumiy ilmiy asos yaratadi. Shu bois u nafaqat lingvistik qadriyat, balki tibbiy tafakkurni shakllantiruvchi manba sifatida o'rganiladi.

Adabiyotlar tahlili

Lotin tili tibbiyotning shakllanishi va rivojida muhim o'rin egallagan bo'lib, bu borada bir qator yirik olimlar o'z ilmiy izlanishlari bilan tibbiy terminologiya va o'qitish metodikasiga katta hissa qo'shgan. Ularning ilmiy qarashlarini tahlil qilish orqali lotin tilining xalqaro tibbiyotdagi o'rni yanada chuqurroq anglanadi.

Vezali (Andreas Vesalius) — XVI asrda yashab o'tgan mashhur anatomiya olimi bo'lib, uning "De humani corporis fabrica" ("Inson tanasi tuzilishi haqida") asari tibbiyot tarixida inqilob yasagan. Asarning butun matni lotin tilida yozilgan bo'lib, bu nafaqat ilmiy terminlarni, balki anatomiya fanining xalqaro standart asoslarini shakllantirdi. Vesaliyning ishlari natijasida lotin tili tibbiy anatomik terminologiyaning ilmiy tili sifatida e'tirof etildi.

Garmey (Harvey, William Harvey) — XVII asr ingliz olimi bo'lib, qon aylanish tizimini kashf etgan. Uning "Exercitatio anatomica de motu cordis et sanguinis in animalibus" ("Hayvonlarda yurak va qon harakati haqida anatomiya mashqlari") asari ham lotin tilida yozilgan. Harvey tibbiyot sohasida lotin tilidan foydalanishning ilmiy aniq ifoda vositasi sifatidagi ahamiyatini isbotlab berdi. U ilmiy atamalarni yagona shaklda qo'llash zaruriyatini ilgari surgan.

Diatgivskiy (Dyakovskiy) — XIX asr rus olimi bo'lib, u lotin tili va tibbiyot terminologiyasini tizimlashtirishga alohida e'tibor qaratgan. Uning ilmiy ishlari, xususan, "Medicinal Terminologia Latina" nomli qo'llanmasi Rossiyada tibbiyot oliy ta'limida lotin tilini o'qitishning asosiy manbalaridan biri bo'lib xizmat qilgan. Diatgivskiy lotin tili orqali tibbiy fikrni mantiqiy va aniq ifodalashni o'rgatgan.

Nikolay Ivanovich Piragov — rus jarrohligi maktabining asoschilaridan biri, u nafaqat amaliy tibbiyot, balki anatomiya fanini ham rivojlantirgan. Piragov o'zining ko'plab ilmiy ishlarida lotin tilidan foydalanib, ilmiy terminlarni xalqaro me'yorga mos tarzda kiritgan. Uning "Anatomicheskoye

izobrazheniya secheniy chelovecheskogo tela" ("Inson tanasining anatomik kesimlari") asari ilmiy jamoatchilik tomonidan e'tirof etilgan. Piragovning asarlari tibbiyotda lotin terminologiyasining qo'llanilish doirasini kengaytirgan.

Umuman olganda, ushbu olimlarning ilmiy izlanishlari natijasida lotin tili tibbiyotning ajralmas qismi sifatida mustahkam o'rnashdi. Ularning asarlari zamonaviy tibbiy terminologiyaning poydevorini yaratib, bugungi kunda ham o'quv jarayonlarida va ilmiy izlanishlarda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Muhokama

O'zbekiston tibbiyot oliygohlarida lotin tili darslarining o'rni beqiyosdir. So'nggi yillarda o'quv jarayonlariga interaktiv usullar, elektron lug'atlar va multimedia resurslari joriy etilgach, lotin tilini o'rganish samaradorligi yanada oshdi. Bu borada ko'plab o'zbek olimlari va metodistlar tibbiy terminologiyani rivojlantirish, o'quv adabiyotlarini yaratish hamda milliy tibbiy terminlarni xalqaro standartlarga moslashtirish yo'lida katta hissa qo'shgan.

Masalan: D.A. Qodirova – tibbiy lotin tili bo'yicha darslik va lug'atlar muallifi bo'lib, tibbiy atamalarni tizimlashtirishda muhim rol o'ynagan.

A.A. Toshpo'latova – farmatsevtika sohasida lotincha atamalarni qo'llash uslubiyatini ishlab chiqqan.

S. Yo'ldosheva – tibbiy ta'limda lotin tili o'qitish metodikasini takomillashtirgan.

O. To'ychiyeva – zamonaviy tibbiy ta'limda lotin tilini interaktiv o'qitish texnologiyalarini joriy etgan.

G. Raximova va N. Abdurahmonova – terminologik tadqiqotlar olib borib, lotincha so'zlarning o'zbek tibbiy terminologiyasiga moslashuvini ilmiy asosda o'rgangan.

Bu olimlarning faoliyati tufayli O'zbekiston tibbiyot ta'limida lotin tili nafaqat o'qitish fani, balki ilmiy tafakkurni shakllantiruvchi vosita sifatida ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Muhokama shuni ko'rsatadiki, bugungi globallashtirish sharoitida lotin tili tibbiyotda nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy aloqa vositasi sifatida ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Tibbiyotdagi xalqaro kongresslar, maqolalar, ilmiy izlanishlar hamon lotin terminologiyasiga tayangan holda olib borilmoqda. Shunday ekan, O'zbekiston tibbiyot ta'limida lotin tilini chuqur o'rganish, uni amaliyotga tatbiq etish, ilmiy adabiyotlarni tarjima qilishda faol qo'llash — zamonaviy tibbiyotning global maydonida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashning muhim omilidir.

Xulosa

Lotin tili tibbiyotda ilmiy an'ana va xalqaro birlikni birlashtiruvchi noyob hodisadir. U tibbiyot tilini yagona, tushunarli va ilmiy asosli shaklda saqlab turadi. Shu boisdan, har bir tibbiyot xodimi uchun lotin tilini chuqur o'rganish kasbiy muvaffaqiyatning ajralmas qismidir. Lotin tili — bu tibbiyot fanining yuragi, uning ilmiy aniqligi va muloqotdagi yagona tili.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi o'quv-uslubiy qo'llanmalari.
2. "Tibbiyotda lotin tili asoslari" – Toshkent, 2022.
3. Gippokrat. "Aforizmlar". – Rim, eramizdan avvalgi V asr.
4. Avitsenna. "Tib qonunlari". – Buxoro, XI asr.
5. "Medicus International Journal" – 2023-yil, №4.
6. O'zbekiston Tibbiyot Akademiyasi – Lotin tili kafedrasini o'quv qo'llanmasi, 2024.
7. Vesalius, A. (1543). De humani corporis fabrica libri septem ("Inson tanasi tuzilishi haqida yetti kitob"). Basel: Johannes Oporinus nashriyoti.
8. Harvey, W. (1628). Exercitatio anatomica de motu cordis et sanguinis in animalibus ("Hayvonlarda yurak va qon harakati haqida anatomiya mashqlari"). Frankfurt: William Fitzer Press.
9. Dyakovskiy, I. V. (1890). Medicinal Terminologia Latina ("Tibbiy lotin terminologiyasi"). Moskva: Tipografiya Imperatorskogo Universiteta.
10. Piragov, N. I. (1859). Anatomicheskiye izobrazheniya secheniy chelovecheskogo tela ("Inson tanasining anatomik kesimlari"). Sankt-Peterburg: Meditsinskaya Tipografiya.
11. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. (2020). Tibbiyot sohasida lotin tili fanidan o'quv qo'llanma. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
12. Qodirova, M. S. (2021). Lotin tili va tibbiy terminologiya asoslari. Toshkent: "Tibbiyot olami" nashriyoti.
13. Turdiboyeva, D. va Karimova, N. (2019). Tibbiyotda xalqaro terminologiya va lotin tili amaliyoti. Farg'ona: FJSTI nashriyoti